

Hude 1904

Fig. 1. Vemmetofte. Indre, set mod Syd.

VEMMETOFTE KIRKE

FAKSE HERRED

Det nuværende Vemmetofte Sogn var tidligere en Del af Spjellerup Sogn og udskiltes først, da Hovedgaarden efter Prinsesse Sofie Hedevigs Død 1735 blev en Klosterstiftelse, i hvis Fundats det var bestemt, at der skulde ansættes baade en dansk og en tysk Præst. Som det vil fremgaa af den efterfølgende Beskrivelse, har der i det mindste hundrede Aar før Frøkenklosterets Oprettelse været et Herregaardskapel paa Vemmetofte.

Sognekirken har ingen selvstændig Bygning, men er indrettet i Vemmetofte Slot. Dettes Ydre er stærkt moderniseret ved en Hovedstandsættelse 1907—09, der har udlettet de fleste Spor af tidligere Omdannelser 1862—63 og 1716—21. I Kældrene er der dog bevaret Rester af en sengotisk Bygning, og den østre Sidefløjs Mure stammer fra Begyndelsen af 1600'erne. De er enten opførte af Esge Brok til Gammel Estrup, der dog ikke i sine Dagbøger omtaler Bygearbejder paa sin sjællandske Gaard, eller af hans Svigersøn Tyge Brahe til Tostrup, som 1625 arvede Vemmetofte, og som snart efter maa have indrettet det Gaardkapel, der senere blev Slots- og Sognekirke.

Kirkerummet findes i Østfløjens Sydende. Liggende i Stueétagen har det

Indgang fra Slottets Hovedport gennem en Forstue i Sydfløjen og Vinduer i Syd og Øst oprindelig med fladrunde Buestik. Det lave Rum overdækkes af tre Par fladspændte, glatsømmede Krydshvælv, hvilende paa to firkantede Midtpiller. Ganske lignende Hvælv findes i Kælderen under Kirkerummet. Bag Alteret, som nu staar paa Sydveggen, har der i Murpillen sikkert været en Kamin. Vægge og Hvælv er glatpudsede.

Ligesom selve Kirkerummet er ogsaa Inventaret ældre end 1735 og skyldes for en væsentlig Del Kong Frederik 4's Broder, Prins Carl, der sammen med Søsteren Sofie Hedevig arvede Vemmetofte efter deres Moder, Enkedronning Charlotte Amalies Død 1714.

INVENTAR

Det nymodens *Alterbord*, af Fyrrebrædder, dækkes af rødt Alterfløjl med Sølvbroderier : Prins Carls kongekronede Navnetræk, omgivet af Palmegrene med Blomster, Aarstallet 1715, og langs Kanten Baandakantusbort.

Altertavlen (Fig. 2) er et Maleri, 150 × 104cm, forestil-

lende Dommedag, sign. »H. Krock infento et fecit 1717.« Den samtidige, helt forgyldte Træramme, skaaret af Jakob Roege i København¹, har et buet Gavlfelt med hebraisk Jahve-Navn i Straaleglans. Nedad de lodrette Rammestykker hænger Guirlander af Egeblade og forneden to kongekronede Kartoucher med Prins Carls Spejlmønogram. Paa Sidekonsoller staar to Børnefigurer, den ene med Kalk, den anden med Anker, og paa Gesimsen sidder to vingede Figurer med Skjolde, hvori Søjle med Guirlander og Slange paa Kors.

Den tidligere Altertavle, der er samtidig med Prædikestolen, findes i Lillehedinge Kirke².

Hude 1904

Fig. 2. Vemmetofte. Altertavle, med Maleri af H. Krock, 1717.

Altersølv. Kalk af kbh. Prøvesølv 1717, med sekstunget Fod, sekskantet Skaft, rund, stavriflet, tværdelt Knop; Mestermærke for Niels Jonsen 1713 (Olrik 381). *Disk*, glat, uden Graveringer; med samme Mestermærke. *Oblatæske*, rund, fra o. 1700, beklædt med Relieffer i gennembrudt Arbejde: meget tætte og tynde Ranker med Blomster; midt paa Laaget et lille Hoved. *Vinbeholder*,

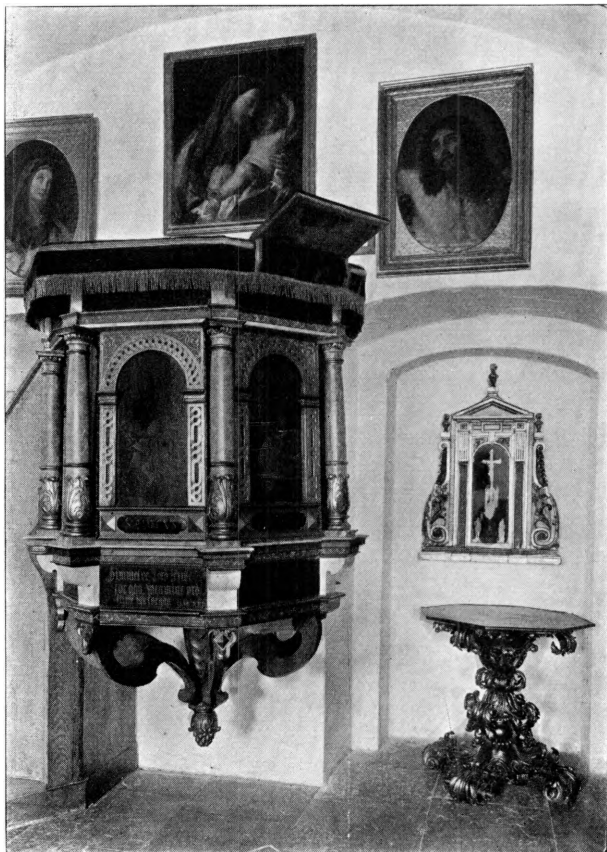

Fig. 3. Vemmetofte. Prædikestol og Døbefont.

Hude 1904

»Oldermandsranke« og stemplet som Stagerne (Fig. 5). Sml. Daabsfad.

†*Rogelsekar*, sikkert fra Spjellerup eller en anden af Vemmetoftes Kirker, fandtes (1808) i Klosterets Bibliotek.

Messehagel af rødt Fløjl (Fig. 4), med Guldbroderi, Aarstallet 1715 og fornedet i ganske smaa Bogstaver CVP henvisende til Carl Adolf von Plessen, Prins Carls og Prinsesse Sofie Hedevids Hofchef, og sikkert en Gave fra ham.

†*Knæleskamler* til Brug ved Altergangen, den ene bestemt for Prinsen, den anden for Prinsessen⁴.

Font (Fig. 3), 77 cm høj, bordformet, nu flyttet til Kapellets sydligste Pille.

ottekantet, med Skruelaag og Hank, af kbh. Prøvesølv 1717; Mestermærke for Niels Jonsen 1713. *Sygekalk* af kbh. Prøvesølv, enkel, rund, med lignende Knop som Alterkalken; Mestermærke for O. F. Wilcken 1732 (Olrik 399); tilhørende Vinbeholder med samme Mestermærke; glat Disk.

Alterkrucifiks af Elfenben, fra 1600'erne, med Indskrift: »Gave til Wemmetofte Kirke af Andrea Bartholine Hviid 1893«.

Alterstager af forgyldt Sølv, 27,5 cm høje, med nitunget Fod og Profilskaft, hvorpaa fin Baandakantus i Relief og Graving, stemplet med Augsburgs Bymærke: en Pinjekogle, og Mestermærke for Philip Küsel³. Hertil hører to *Lyseslukkere* og en *Bakke* til †Lysesaks; Bakken med

Foden, af forgyldt blødt Træ, har Form som en Akantuskandelaber og bærer en ottekantet Bordplade af Fyr.

Daabsfad og *Kande* (Fig. 5—6) af Sølv, sammen med Alterstagerne skænkede af Prins Carl 1716⁵. *Fadet*, 57,5 cm i Tv., af Sølv med udtunget, profileret Rand og i Bunden et rundt Midtfelt med Kvindehoved i Barokkartouche. Ornamentikken er fint drevet og graveret; samme Stempel som Stagerne. *Kande* af tilsvarende Arbejde, med et Kvindehoved i Kartouche; Hanken er dannet som en Faunfigur med Løvemasker paa Skuldrene i Stedet for Arme; samme Stempler som *Fadet*.

Daabsdragter. 1) Af hvidt Lærred med broderet Hvidsøm; to tilsvarende Huer; antagelig fra Begyndelsen af 1700'erne. 2) Af violet Sølvbrokade med brogede Strøblomster, rokokomæssigt ordnede; to tilsvarende Huer; fra Slutningen af 1700'erne(?). 3) Af Tyl med Kantbroderi; to tilsvarende Huer; fra o. 1800.

Over Fonten hænger en portalformet Ramme af forgyldt Træ, hvori der under Glas er *Elfenbensfigurer*: Korsfæstelsen med Maria, Johannes og Maria Magdelene, den opstandne Frelser trædende paa Drage og Kranium,

samt en kronet Maria, med Barnet, trædende paa Slange. Fra o. 1700.

Prædikestol (Fig. 3), i Senrenaissance, der tidligere skal have haft Aarstallet 1630, som stod allernederst paa den indvendige Side⁶. De fire Storfelter har Arkader med Baandslyng, Hjørnesøjlerne Æggestavkapitæler og om Skafterne Skedebblade. Underbaldakinens Bøjler løber sammen paa et skælbelagt Skaft med Vindruknop. Ny Opgang. Storfelterne har Malerier, vistnok fra o. 1715, af Evangelisterne med Skriftsteder, men Stolen er iøvrigt stafferet ved Istandsættelsen 1907—09.

Stolestaderne svarer i Enkeltheder til og er sikkert samtidige med Prædike-

Fig. 4. Vemmetofte. Messehagel 1715.

stolen. Herskabsstolene har paa Gavlene riflede toskanske Pilastre og kronet af bruskede Topstykker med Tyge Brahes og Fru Berete Broks fædrene og mødrene Vaaben (Brahe og Hardenberg; Viffert og Brok). Dørens og Endepanelets tre Arkader ligner Prædikestolens. De øvrige Stolestadegavle har lignende, men enklere Udsmykning, Topstykkerne med rigt varieret, bruskarokt Fladsnit. De nu borttagne Døre havde Baandslyng-Arkader som Prædikestolen. Stoleværket er nymodens malet med lidt Hvidt, Guld og

C. A. J. 1916

Fig. 5. Vemmetofte. Daabskande, Alterstage, Bakke til Lysesaks, Lyseslukker, alt af Sølv. Augsburgearbejder, skænkede 1716.

heraldiske Farver. I den ene af Herskabsstolene staar to højryggede *Stole* af Bøg, med Gyldenlædersbetræk; fra Begyndelsen af 1700'erne.

Lysekroner. 1) Med 8 Arme, hvorpaa Fugle, 8 Prydbøjler, rigt profileret Stang, og som Topfigur en Fugl. 2) Med 8 Arme, hvorpaa Topstykker formede som krydsende Sløjfer, 8 Prydarme med Blomster, rigt profileret Stang, lille Hængekugle, men ingen Topfigur. Begge Kronerne er vistnok fra Beg. af 1700'erne.

Klokke med trelinjet Indskrift: »Durch das Feuer bin ich geflossen mith Gottes Hulff hat mich Claves Bincke zur Wismar gegossen Anno Domini 1596 Oluf Hanszen hat mich lassen machen«. Tvm. 59 cm. Ophængt i den moderne Tagrytter over Sydfløjen.

I Kapellet hænger en Række *Malerier*, med religiøse Motiver, næsten alle i Profilrammer:

- 1—20) Nytestamentlige Scener, væsentlig af Lidelseshistorien, endvidere: Magdalene salver Kristi Fødder, Opstandelsen og Himmelfarten. Flere er signerede: H. Krock. 63,5 × o. 47,5 cm.
- 21) Kristi Daab. 73,5 × 56,5 cm.
- 22) »Lader de smaa Børn komme til mig«, sign. »H. Krock f. Roma 1705«. 98 × 134 cm.
- 23) Kristus og den bodfærdige Synderinde, sign. »H. Krock fecit 1707«. 144 × 198 cm.
- 24) Korsfæstelsesscene, sign. »H. Krock. f. 1708«. 144 × 198 cm.
- 25) Den hellige Nat. 133 × 91 cm.
- 26—27) Kristus, tornekronet, og Maria. Ovale Brystbilleder, o. 62 × 47 cm, i firkantede Rammer.
- 28) Kristus paa Korset. 82 × 63 cm.
- 29) Maria med Barnet. 70 × 59,5 cm.

En Del af disse Stykker er Forstudier til Krocks Altertavler. 1716, umiddelbart før Zar Peter den Stores Ankomst til København, blev 33 Malerier fra Prins Carls Have ved København (Blaagaard paa Nørrebro) bragte til Vemmetofte, hvis Inventar 1735 nævner: »33 Stykker Christi Lidelse i Kirken, hvoriblandt det Skilderi i den nye Altertavle er iberegnet«⁷.

GRAVMINDER

Ligkisteplader, nu ophængte i Kapellets østre Udbygning. Nr. 1—15 er ovale, nogle med Rammer; Nr. 16—20 er formede som Pergamentsruller. Da Indskrifterne er gengivne andetsteds⁸, meddeles her kun Navnene.

- 1) Christiane Ulrica von Linstow (1715—45).
- 2) Mette Ramel Tillisch (1717—55).
- 3) Flemmine de Holck (1701—56).
- 4) Augusta Juliana Barner (1691—1759).
- 5) Margareta von der Osten (1683—1763).
- 6) Sophia Lovisa Juliana von Segebaden (1718—77).
- 7) Birgitta Sophia Kaas (1714—79).
- 8) Catharina Vincentina v. d. Osten (1713—80).
- 9) Margaretha Catharina de Wind (1746—84).
- 10) Judith Agnese v. Witzleben (1728—86).
- 11) Adelheit Christina von Bülow »aus dem Hause Wischendorf« (1729—93).
- 12) Elisabeth von Hauch (1753—95).
- 13) Edel Sophia de Juel Wind (1725—96).
- 14) Ovidia Anna Friderica v. d. Osten af Huuset Voldenburg Platen (1714—99).
- 15) Anna Margaretha de Løvenørn (1747—1800).

- 16) Anna Friderica von Bülow »aus dem Hause Wischendorff« (1728—1808).
- 17) Christiana Eichel Bartholin (1753—1809).
- 18) Elisabeth Maria de Løvenørn (1746—1809).
- 19) Erdmuth Christiane von Plessen af Huset Grambow (1731—1810).
- 20) Friderica de Løvenørn (1752—1815).

Endvidere findes en Række Ligkisteplader fra 1800'erne.

Det gamle Gravkapel, som var indrettet 1735 ved Klosteret paa Dyrehavens Grund, blev nedrevet 1872, efter at de dér staaende Kister Aaret før var blevet nedgravet paa Kirkegaarden.

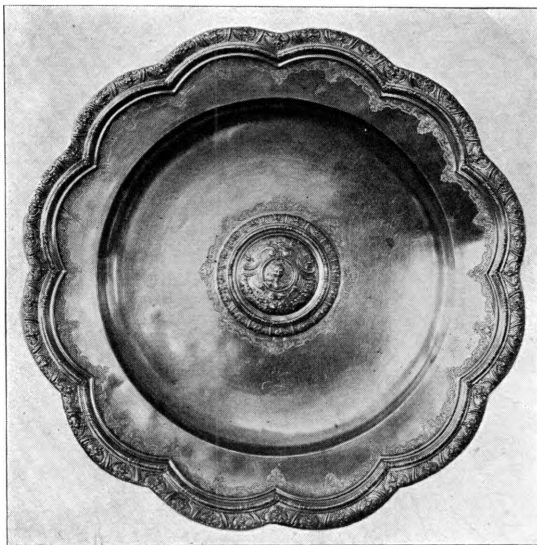
En middelalderlig Kapelbygning skal have ligget i Sognet ved Hellig Svends Kilde i Horneskov, vest for Aaen.⁹

KILDER OG HENVISNINGER

Præsteindberetninger 1755 (NM), 1758 (LA), 1808 (NM). — Museumsindberetning af C. A. Jensen 1914.

Chr. H. Brasch: Vemmetoftes Historie I—III. 1859—63.

¹ Brasch II, 132. ² Brasch II, 131. ³ Marc Rosenberg: Der Goldschmiede Merkzeichen 2. Aufl. 1911. Nr. 408. Philip Küsel døde 1700. ⁴ Brasch II, 200 Note. ⁵ Brasch II, 128. ⁶ Brasch I, 146. ⁷ Brasch II, 130. Da. Mag. III, 164. O. Andrup: Fortegnelse over Malerierne paa Vemmetofte. 1918. S. 47. ⁸ P. B. Grandjean: Indskrifter paa Ligkistepladerne i Vemmetofte Klosters Kirke. Pers.hist. Saml. I, 367—81. ⁹ Aug. F. Schmidt: Danmarks Helligkilder. Nr. 544. NM I. Herredsbeskrivelse 1895.

C. A. J. 1914

Fig. 6. Vemmetofte. Daabsfad, skænket 1716.